

Waarneming@nrm.nl 4 september 2006

Via waarneming@nrm.nl wordt u regelmatig (maar afhankelijk van het aanbod) op de hoogte gehouden van allerlei interessante waarnemingen van flora en fauna in Rotterdam en directe omgeving. Ook worden excursies en andere bijeenkomsten van BSR aangekondigd.

Door uw waarnemingen van flora en fauna (bijvoorbeeld uw eerste dagvlinder van dit jaar) naar waarneming@nrm.nl te sturen kunt u zelf een waardevolle bijdrage leveren. Indien u een stukje schrijft (max. 150 woorden), gelieve deze te richten aan alle lezers. Ook kunt u van bijzondere waarnemingen de exacte coördinaten of plaatsbeschrijving geven, zodat overig geïnteresseerden een kijkje kunnen gaan nemen.

+++++

Helaas heeft u de Rotterdamse waarnemingen een tijdje moeten missen. De drukte van het veldseizoen zorgde ervoor dat de tijd hiervoor ontbrak. Voorzichtig pakken we met deze nieuwe waarneming@nrm.nl de draad weer op. Hieronder volgt een greep uit de bijzondere waarnemingen van de afgelopen maanden.

+++++

FLORA

Op 11 april werden ongeveer dertig exemplaren van de Gewone veldbies (*Luzula campestris*) op klei (i.p.v. zand) in de Eschpolder tegenover het zanddepot aangetroffen (W. Lammers).

De Grote keverorchis (*Neottia ovata*) werd op 13 april met vijftien exemplaren in het Zuiderpark (op talud bij brug tegenover Ahoy) aangetroffen (W. Lammers).

Op een braakliggende terrein in Heyplaat zijn enkele exemplaren aangetroffen van de Ruige fijnstraal (*Conyza bilbaoana*), een soort die pas van een tweetal locaties bekend is in Rotterdam (F. Brekelmans & G. Bakker). In de nieuwsbrief Natuurlijk Rotterdam van maart 2006 is een determinatiesleutel opgenomen van de fijnstralen in Rotterdam. Deze is ook te downloaden van www.bureaustadsnatuur.nl/publicaties.

In de Europoort is op een (afgesloten) braakliggend terrein de eerste Rotterdamse waarneming van Slijkgroen (*Limosella aquatica*) gedaan. Dit miniem kleine plantje groeit op de droogvallende oevers van een oude baggestort (F. Brekelmans). Door A. van Heerden is de soort onlangs aangetroffen in de Akerdijkse Plassen.

Op een wal van ingedroogde en geoxideerde veenbagger op het schapeneiland in Hillegersberg blijkt zich een groep Adelaarsvarens (*Pteridium aquilinum*) te hebben gevestigd (R. Andeweg). Gezien dit speciale en passende milieu dat, net als Adelaarsvarens, in Rotterdam niet voor het oprapen ligt, is het waarschijnlijk dat wij hier met een natuurlijke vestiging te maken hebben.

+++++

WILDE PEER

Dit voorjaar is door uitgeverij Boom het boek "Inheemse bomen en struiken in Nederland" (red. Bert Maes, ISBN 90-8506-176-8) uitgegeven, dat een overzicht biedt van alle onderzoek naar oorspronkelijk inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen, dat de afgelopen decennia is uitgevoerd. Met de komst van de gereguleerde bosbouw in onze streken in de 18e eeuw, is zoveel zaad van bomen en struiken uit Midden-Europa ingevoerd, dat veel oorspronkelijk genetisch inheemse bomen zeldzaam zijn geworden. En als ze nog in houtwallen voorkwamen, dan zijn deze veelal ook al weggezaagd omwille van de moderne landbouw.

Het meest bedreigd is de wilde peer, waarvan in Nederland minder dan 15 exemplaren gevonden zijn op 8 groeiplaatsen. In Vlaanderen zijn maar 4 groeiplaatsen bekend. In het boek is echter ook te lezen dat tot aan de Tweede Wereldoorlog wilde peren werden gekweekt om te dienen als onderstam voor cultuurperen.

Anton Roeloffzen meldt dat hij in het Semiramispark al enkele jaren terug een tweestammige perenboom heeft aangetroffen, waarvan de uitgelopen tweede (onder)stam kleine heldergroene

blaadjes heeft, gestekelde takken en ronde, bijna appelvormige vruchten. Dit nu zijn de typerende kenmerken van de inheemse wilde peer. Het Semiramispark in Oosterflank is in de dertiger jaren van de vorige eeuw aangelegd langs de Hoofdweg als groenten- en fruitkwekerij en rond 1954 omgevormd tot een buitenplaats-achtige tuin met villa. Na 1978 is deze tuin in fasen heringericht als buurtpark bij de in aanbouw zijnde woonwijk Oosterflank, waarbij deze perenboom is blijven staan. Zo goed als zeker is deze "duopeer" dus van voor 1940. Een boom om zuinig op te zijn dus, aangezien deze mogelijk een onderstam bevat van een inheemse wilde peer.

Een dergelijk exemplaar ontdekte Anton nabij een woning aan de Hoofdweg, waar drie oude perenbomen staan naast de Nieuwerkerksetocht. Volgens de huidige bewoners-eigenaren zijn deze bomen zijn geplant rond 1930. Een van de bomen heeft een uitgelopen onderstam, die zeer stekelige takken heeft en kleine helder groen blaadjes zoals bij de wilde peer. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of hier sprake is van originele wilde peren of van primitieve cultivars. Anton is daarom erg geïnteresseerd of zich in de omgeving nog meer van zulke bomen bevinden.

Wie weet er dus oude perenbomen te staan in Rotterdam of omgeving, waarvan zeker is dat ze zijn aangeplant voor 1940?! En is eventueel de onderstam uitgelopen met stekelige takken? Graag melden aan Anton Roeloffzen van het Wijknatuurteam Alexander op e-mail-adres ab.roeloffzen@zonnet.nl.

+++++

WANTSEN

De Pyamawants (*Graphosoma lineatum*) was al eerder uit het Vlaardingse Holypark bekend (B. van As). Nu is deze prachtig zwart-rood gestreepte wants ook bekend van enkele Rotterdamse locaties: Pinksterweide (M. Backerra), zuidlob Zuiderpark (M. backerra & M. Kaptein), Kralingse Bos en Nessebos (K. van der Kriek).

+++++

DAGVLINDERS

In het voorjaar is op verschillende plekken in Rotterdam het Oranjetipje (*Anthocharis cardamines*) waargenomen. Eén enkel exemplaar in het Kralingse Bos, Zuiderpark (M. Backerra) en Vroesepark (T. Bontenbal), wat kan duiden op zwervende exemplaren. In het Lage Bergse Bos is het Oranjetipje tweemaal waargenomen, 22 mei een mannetje en 8 juni een vrouwtje. Meerdere exemplaren zijn op 20 en 21 mei op het landgoed De Tempel aangetroffen. Het betrof enkele mannetjes en een vrouwtje (Vogel-, Vleermuis- en Vlinderwerkgroep Noordrand). Wellicht is hier sprake van een kleine populaties. Tevens zijn meerdere waarnemingen langs de Oude Maas gedaan, te weten van Klein Profijt tot in Hoogvliet (C. Pols; M. de Wit). Ook hier lijkt sprake te zijn van een kleine populatie.

Spectaculair waren de waarnemingen van Aria van Ballegoie op het golfterrein tussen beide Bergse Bossen in gelegen. Op 15 juli zag zij bij hole 3 één vrouwtje Keizersmantel (*Argynnis paphia*). Drie dagen later trof zij hetzelfde vrouwtje, te herkennen aan de kapotte linkervleugel, aan op een grote Vlinderstruik (*Buddleja davidii*), tussen hole 2 en 3. Na enig wachten werd deze keizer vergezeld van een koningin, de Koninginnepage (*Papilio machaon*). De hofhouding bestond uit vele exemplaren van de Daggauwoog (*Inachis io*) en Atalanta (*Vanessa atalanta*).

Een andere bijzondere waarneming betreft de Rouwmantel (*Nymphalis antiopa*), welke op 5 augustus op een balkon aan de Ringdijk zat (Vogel-, Vleermuis- en Vlinderwerkgroep Noordrand). Op dezelfde dag werd ook een exemplaar in de Oosterflank en (mogelijk hetzelfde exemplaar) in het Schollebos gezien (A. Roeloffzen). Wellicht zijn er meer waarnemingen gedaan?

Sinds begin augustus is in Nederland een invasie van deze prachtige en normaliter in Nederland zeldzame vlinder gaande. De laatste keer dat hier sprake was van een invasie was in 1995. Voor een actueel overzicht van de Nederlandse waarnemingen kunt u surfen naar de nieuwsberichten van www.vlinderstichting.nl.

De Eikenpage (*Neozephyrus quercus*) zit midden in de stad! Een vrouwelijk exemplaar is waargenomen in het kleine bosje tussen het Natuurhistorisch Museum Rotterdam en het Erasmus ziekenhuis (F. Brekelmans).

+++++

LIBELLEN

Een bijzondere vondst in het Kralingse Bos betrof op 13 juli de Zuidelijke keizerlibel (*Anax parthenope*; F. Brekelmans). Deze heeft een aantal dagen boven de sloot langs de Plaszoom gevlogen. Na de ontdekking zijn meerdere libellenliefhebbers hiervan getuige geweest.

Eveneens spectaculair was de waarneming op 20 juli van vier exemplaren van de Zuidelijke glazenmaker (*Aeshna affinis*) in het Geuzenbos (F. Brekelmans). Later zijn hier tot een tiental exemplaren waargenomen (L. Linnartz). Vermoedelijk is sprake van een voortplantende populatie, één van de paar die Nederland telt. Overigens is dit jaar sprake van een kleine invasie, de soort is ook elders in Nederland regelmatig waargenomen

+++++

SPRINKHANEN

In de laatst verschenen Natuurlijk Rotterdam van 2005 werd bericht over het verschijnen van de Sikkelsprinkhaan (*Phaneroptera falcata*), welke ook al aan een opmars bezig is. Deze zomer is de soort in het groene hart van Rotterdam aangetroffen: het Kralingse Bos (F. Brekelmans). Ben van As heeft de Sikkelsprinkhaan inmiddels ook aangetroffen in de Vlaardingse Broekpolder. Ook langs de kuststrook is de soort aanwezig, getuige de waarneming van een tiental dieren bij de Brielse Gatdam (F. Brekelmans & M. Grutters) en een vrouwelijk exemplaar in de duinen van Hoek van Holland (R. Andeweg).

In een ruige vegetatie aan de Dintelhaven in de Europoort is de Bramesprinkhaan (*Pholidoptera griseoptera*) gehoord. Betreft dit nu de meest westelijke vindplaats in Rotterdam of wellicht zelfs in Nederland? (F. Brekelmans).

Op 3 augustus stond een foto van een Europese treksprinkhaan (*Locusta migratoria*) in de Spits. De foto was vlakbij de Rotterdamse gemeentegrens genomen, namelijk in Capelle a/d IJssel. Zouden de bekende Afrikaanse taferelen ook hier weer optreden? Uit navraag bleek dat verder geen meldingen uit Nederland of elders uit Europa bekend zijn (R. Kleukers, EIS-Nederland). Vooralsnog blijft het een escape.

+++++

SPINNEN

De Wespenspin (*Argiope bruennichi*) is binnen de groep van de spinnen een soort die, ook al, binnen Nederland aan het oprukken is. Op 16 augustus is de voor zover bekend eerste Rotterdamse waarneming in Polder de Esch gedaan (SLR). Meer informatie over deze soort kunt u vinden op de website van stichting EIS-Nederland:
http://www.naturalis.nl/asp/page.asp?alias=naturalis.nl&view=naturalis.nl&id=i000256&frameurl=http%3A%2F%2Fwww.naturalis.nl%2Fasp%2Fpage.asp%3Falias%3Dnaturalis.nl%26page_alias%3Dwespenspin.

+++++

VOGELS

Zeer verrassend was de Roerdomp (*Botaurus stellaris*) in de Paddenpoel in het Indianenveld aan de Slinge in Charlois op 4 april (M. de Wit & G. Kraak). Ook op 5 april werd dit dier onafhankelijk van de eerdere waarneming op deze plaats opgemerkt (G. Bakker). Overigens dit voorjaar wél een zeker territorium van dezelfde soort op het DOP-NOAP-terrein! Tussen begin april en begin mei is hier op drie verschillende dagen een Roerdomp gehoord, steeds op het midden van de dag. Tussen de drie waarnemingen zaten tenminste anderhalf tot twee weken, dus het beest is behoorlijk honkvast. Precieze locatie is het omvangrijke rietveld aan de oostkant van de Poldervaart, daar waar die samenkomt met de Delftsche Schie (H. Besjes).

Op dinsdagavond 13 juni werd het avondeten door de heren Hoek & Lutkie buiten gegeten. Zij werden daarbij vergezeld van twee pas uitgevlogen huismussen (*Passer domesticus*) in de tuin. "Niet zo bijzonder maar... een mannetje Sperwer (*Accipiter nisus*) zag ze ook en met het oog op zijn altijd hongerige jongen probeerde hij één van de mussen te vangen. Eén mus vloog in paniek door de openstaande deuren bij ons naar binnen, de Sperwer vloog er achteraan en wist hem binnen te

pakken. Met buit vloog de Sperwer vlak boven ons hoofd weer naar buiten en ging op zijn gemak de mus plukken tot het een lekkernij voor zijn jongen werd” (D. Hoek).

Regelmatig worden in de omgeving van Rotterdam exemplaren van de Bruine kiekendief (*Circus aeruginosus*) gezien. Ze komen hier zelfs tot broeden. Daarnaast laat ook de Blauwe kiekendief (*C. cyaneus*) zich af en toe, op doortrek zien. Een zeldzamere verschijning is de Grauwe kiekendief (*C. pygargus*), welke als broedvogel bekend is uit zuidelijk Flevoland en noordoost Groningen. Het op 2 mei langs de Rotte waargenomen mannetje met prooi bij en in een klein rietveld (Vogel-, Vleermuis- en Vlinderwerkgroep Noordrand) betreft een doortrekker richting broedgebied in Flevoland of Groningen.

De meest talrijke roofvogel op aarde is de Zwarte wouw (*Milvus migrans*) en de Europese populatie broedt voornamelijk in zuidelijk Europa. Jaarlijks worden meerdere exemplaren zwevend door het Nederlandse luchtruim waargenomen, zo ook het exemplaar op 8 mei boven het Lage Bergse Bos (Vogel-, Vleermuis- en Vlinderwerkgroep Noordrand).

Het Kooiwalbos was 29 mei het tijdelijke toevluchtsoord van een mannetje Grauwe klauwier (*Lanius collurio*). De vogel werd zingend en op insecten jagend aangetroffen, vloog soms enkele honderden meters weg om later weer terug te komen op vindplaats (A. de Baerdemaeker & S. Elzerman).

Net als vorig jaar, maar dan iets vroeger, bezocht een Draaishals (*Jynx torquilla*) op 27 en 28 augustus een tuin aan de Oscar Romerostraat. De vogel zat op de grond (bij mieren) en in de wilgen (A.E. Korving-Den Engelse).

+++++

ZOOGDIEREN

Na verschillende meldingen, zonder foto's, van de Eekhoorn (*Sciurus vulgaris*) uit het Kralingse Bos is er nu ook een dergelijke melding uit tuinen aan de Plataanweg (Vogel-, Vleermuis- en Vlinderwerkgroep Noordrand).

+++++

Indien u waarneming@nmr.nl niet meer wenst te ontvangen, stuurt u dan een berichtje onder vermelding van 'uitschrijving' naar waarneming@nmr.nl

Alle waarnemingen worden opgenomen in een databestand en kunnen, met vermelding van bron, gebruikt worden voor onderzoek en publicaties.